

ชุดโครงการที่ 6

ทักษะทางคลินิกที่จำเป็นของบัณฑิตพยาบาล

Essential Clinical Skills of Graduated Nurse-Midwives

ปัญหา และความสำคัญของการวิจัย

วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการดูแลมนุษย์ โดยการประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมในด้านสุขภาพทั้งในระดับบุคคล ครอบครัวและชุมชน ทั้งในภาวะที่มีสุขภาพดีหรือเจ็บป่วย โดยให้การดูแลช่วยเหลือฟื้นฟูสภาพ ป้องกันโรคและส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งต้องอาศัยความรู้เฉพาะทางในการปฏิบัติงาน ผู้ปฏิบัติการพยาบาลจึงต้องได้รับการศึกษา ฝึกฝน มีค่านิยมและจรรยาบรรณวิชาชีพ มีอิสระในการทำงาน มีความยึดมั่นผูกพันต่อวิชาชีพ และมีเอกสิทธิ์ที่ถูกต้องตามกฎหมายที่ได้รับมา วิทยาลัยพยาบาลจึงต้องมีสมรรถนะที่เพียงพอต่อการปฏิบัติการพยาบาล ที่ครอบคลุมผู้รับบริการทุกกลุ่มในทุกภาวะสุขภาพ สามารถใช้ความรู้ ทักษะ เจตคติ ในการปฏิบัติการพยาบาล ได้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ตามขอบเขตหน้าที่รับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้มาตรฐานที่กำหนดไว้ เพื่อให้ผู้รับบริการเกิดความปลอดภัยสูงสุด ดังนั้น วิทยาลัยพยาบาลจึงต้องอาศัยเวลาในการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ เพื่อพัฒนาทักษะความชำนาญในการปฏิบัติการพยาบาล ให้เพิ่มขึ้นพูนขึ้น จากพยาบาลจบใหม่ที่สามารปฏิบัติงานในระดับง่ายและไม่ซับซ้อน จนไปสู่เป็นพยาบาลผู้เชี่ยวชาญ

สภาการพยาบาลเป็นองค์กรวิชาชีพที่เกิดขึ้นโดยพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528² ซึ่งมีหลักการที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) การควบคุมการศึกษาพยาบาลและการผดุงครรภ์ 2) การควบคุมกำกับผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ และ 3) การคุ้มครองประชาชนผู้ใช้บริการการพยาบาลและการผดุงครรภ์ โดยในแผนพัฒนาการพยาบาลและการผดุงครรภ์ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2550-2559³ สภาการพยาบาลได้กำหนดวิสัยทัศน์ของการควบคุมการศึกษาพยาบาลและการผดุงครรภ์ไว้ว่า วิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ มุ่งปกป้องสุขภาพของประชาชนทั้งในภาวะปกติและผิดปกติ โดยการใช้ศักยภาพ และความรู้ความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ในการจัดและให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ ส่งเสริมการจัดบริการการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพอย่างทั่วถึง ในสถานบริการสุขภาพทุกระดับ เพื่อให้ประชาชนในทุกพื้นที่ ได้รับบริการการพยาบาลและการผดุงครรภ์ที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน สามารถผลิตและพัฒนาพยาบาลวิชาชีพให้มีจำนวนเพียงพอและมีคุณภาพ เพื่อให้ผู้รับบริการได้รับประโยชน์สูงสุด โดยมีเป้าหมายให้บุคลากรทางการพยาบาลไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 มีสมรรถนะในการปฏิบัติการพยาบาลที่เป็นไปตามมาตรฐานการบริการการพยาบาลทุกระดับทั้งในสถานพยาบาลและชุมชน

เพื่อให้การให้บริการของผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองและสามารถพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง สภาการพยาบาลโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสภาการพยาบาล ในการประชุมครั้งที่ 4/2552 เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2552 จึงออกประกาศกำหนดสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ 8 ด้าน ได้แก่ 1) สมรรถนะด้านจริยธรรม จรรยาบรรณและกฎหมาย 2) สมรรถนะด้านการปฏิบัติการพยาบาลและการผดุงครรภ์ 3) สมรรถนะด้านคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ 4) สมรรถนะด้านภาวะผู้นำการจัดการและการพัฒนาคุณภาพ 5) สมรรถนะด้านวิชาการและการวิจัย 6) สมรรถนะด้านการสื่อสารและสัมพันธภาพ 7) สมรรถนะด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ และ 8) สมรรถนะด้านสังคม⁴

ในสมรรถนะด้านที่ 2 ด้านการปฏิบัติการพยาบาลและการผดุงครรภ์ เป็นสมรรถนะที่เกิดจากการบูรณาการแนวคิด ศาสตร์ทางการพยาบาล ศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ศิลปะการพยาบาล ในการปฏิบัติการพยาบาลระดับพื้นฐาน เพื่อให้การพยาบาลแบบองค์รวมที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ และปลอดภัย โดยใช้กระบวนการพยาบาล หลักฐานเชิงประจักษ์ จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ และคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ในการสร้างเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค ดูแลช่วยเหลือและฟื้นฟูสภาพแก่ผู้รับบริการในทุกกลุ่มวัยและทุกภาวะสุขภาพ ประกอบด้วยสมรรถนะ 5 ด้านย่อย ได้แก่ 1) มีความรู้ความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล 2) มีความรู้ความสามารถในการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค 3) มีความรู้ความสามารถในการดูแลผู้เจ็บป่วยอย่างต่อเนื่อง 4) มีความรู้ความสามารถด้านการพยาบาลครอบครัวและการผดุงครรภ์ และ 5) มีความรู้ความสามารถด้านหัตถการและทักษะหรือเทคนิคการปฏิบัติการพยาบาลทั่วไป ซึ่งหมายถึงพยาบาลต้องมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติทักษะและเทคนิคการพยาบาลทั่วไป เพื่อให้การพยาบาลแก่ผู้ใช้บริการทุกกลุ่มวัย ทุกภาวะสุขภาพ เพื่อบรรเทาอาการและแก้ไขปัญหาสุขภาพ โดยกำหนดทักษะในการปฏิบัติการพยาบาลไว้ 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ปฏิบัติตามข้อบังคับสภาการพยาบาลว่าด้วยข้อจำกัดและเงื่อนไขในการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการ ผดุงครรภ์ พ.ศ. 2550 ซึ่งกำหนดไว้ชัดเจน ได้แก่ การทำแผล การตกแต่งบาดแผล การเย็บแผล การตัดไหม การผ่าฝีในตำแหน่งซึ่งไม่เป็นอันตรายต่ออวัยวะสำคัญของร่างกาย การถอดเล็บ การจี้หูด หรือจี้ตาปลา การผ่าตัดเอาสิ่งแปลกปลอมที่อยู่ในตำแหน่งซึ่งไม่เป็นอันตรายต่ออวัยวะสำคัญของร่างกาย ออก โดยฉิดยาระงับความรู้สึกทางผิวหนัง การล้างตา และ 2) ปฏิบัติตามทักษะและเทคนิคการปฏิบัติการพยาบาลทั่วไป ตามที่สภาการพยาบาลกำหนด

การปฏิบัติการพยาบาลโดยใช้ทักษะและเทคนิคการพยาบาลอย่างเคร่งครัด จะสามารถสะท้อนถึงความปลอดภัยของผู้รับบริการที่ได้รับจากการบริการพยาบาล ทำให้เกิดความรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาการปฏิบัติการพยาบาลที่เป็นเลิศ เพราะสามารถใช้เปรียบเทียบวิธีการปฏิบัติการพยาบาลในการเลือกรูปแบบการพยาบาลที่เหมาะสมให้แก่ผู้รับบริการพยาบาลได้ ทั้งยังจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนนโยบายด้านต่างๆของสถานบริการสุขภาพ เพราะทำให้หน่วยงานทราบแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพการปฏิบัติการพยาบาล ว่าควรพัฒนาไปในแนวทางใดเพื่อส่งผลให้ผู้รับบริการ ได้รับผลจากการปฏิบัติพยาบาลที่มีคุณภาพสูงสุด

ในแนวทางของการปฏิบัติการพยาบาลตามทักษะและเทคนิคการปฏิบัติการพยาบาลทั่วไปนั้น สภาการพยาบาลยังมิได้กำหนดรายการทักษะและหัตถการตามประกาศดังกล่าว อย่างไรก็ตาม หลายสถาบันได้กำหนดประสบการณ์ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต เช่น คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์⁵ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์⁶ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น⁷ วิทยาลัยพยาบาล สภากาชาดไทย⁸ เพื่อเป็นแนวทางให้อาจารย์ผู้สอนภาคปฏิบัติมอบหมายงานให้นักศึกษา และมีการลงนามรับรองโดยอาจารย์เมื่อนักศึกษาผ่านประสบการณ์นั้นๆ ทั้งนี้การกำหนดประสบการณ์มีทั้งทักษะที่เป็นหัตถการ เทคนิคการพยาบาล และบางสถาบันกำหนดประสบการณ์ในการให้การพยาบาลผู้ใช้บริการ ในแต่ละรายวิชาด้วย ซึ่งยังมีความหลากหลาย แตกต่างกันไปบ้าง การกำหนดทักษะ และหัตถการที่จำเป็นโดยสภาการพยาบาลจึงเป็นเรื่องสำคัญ ที่จะช่วยให้สถาบันการศึกษาทุกแห่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาในหลักสูตร สามารถออกแบบการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักศึกษาพยาบาลได้ฝึกปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม ให้บัณฑิตมีความพร้อมด้านทักษะเมื่อสำเร็จการศึกษา นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลที่จะช่วยให้สถานบริการพยาบาลซึ่งเป็นผู้ใช้บัณฑิตมีความเข้าใจ และความคาดหวังที่ตรงกันในด้านทักษะทางคลินิกของบัณฑิตพยาบาล สามารถมอบหมายงานที่เหมาะสม และพัฒนาบัณฑิตพยาบาลอย่างต่อเนื่องต่อไปได้ การดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาทักษะทางคลินิกที่จำเป็นของบัณฑิตพยาบาลจะสามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้

คำถามการวิจัย

ทักษะทางคลินิกที่จำเป็นของบัณฑิตพยาบาลประกอบด้วยอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาทักษะทางคลินิกที่จำเป็นของบัณฑิตพยาบาลตามความต้องการของผู้ผลิตและผู้ใช้บัณฑิต

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Combined research) เพื่อสรุปทักษะทางคลินิกที่จำเป็นของบัณฑิตพยาบาล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. มีการกำหนดทักษะทางคลินิกที่จำเป็นสำหรับบัณฑิตพยาบาลอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน
2. นักศึกษาพยาบาล สถาบันการศึกษาและสถานบริการสุขภาพมีความเข้าใจตรงกันในเรื่องทักษะทางคลินิกที่จำเป็นสำหรับบัณฑิตพยาบาล
3. บัณฑิตพยาบาลมีสมรรถนะด้านทักษะทางคลินิก ในการปฏิบัติการพยาบาล ตอบสนองความต้องการของหน่วยบริการ

ผู้ใช้ประโยชน์ของผลการวิจัย

1. สภาการพยาบาลสามารถออกแบบวิธีการประเมินด้านทักษะบัณฑิตพยาบาล ซึ่งอาจใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสอบขึ้นทะเบียนใบประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ได้
2. สถาบันการศึกษามีแนวทางที่ชัดเจนในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้บัณฑิตพยาบาลมีทักษะทางคลินิกที่กำหนดโดยสภาการพยาบาล
3. สถานบริการสุขภาพมีแนวทางในการพัฒนาบัณฑิตพยาบาลได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

ระยะเวลาดำเนินการ : 1 ปี

งบประมาณ : ไม่เกิน 250,000 บาท (สองแสนห้าหมื่นบาทถ้วน)

เอกสารอ้างอิง

1. Ellis, J.R., & Hartley, C.L. (2012). Nursing in today's world: Trends, issues & management. (10th ed.). China: Wolters Kluwer Health/Lippincott Williams & Wilkins.
2. พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. ๒๕๒๘ (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๐) ราชกิจจานุเบกษาฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๑๔ ตอนที่ ๖๕ ก วันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๔๔ retrieved ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๔ จาก http://www.tnc.or.th/files/๒๐๑๐/๐๖/act_of_parliament-๒๑๑/_๑๖๘๕๒.pdf
3. สภาการพยาบาล (2555) แผนพัฒนาการพยาบาลและการผดุงครรภ์ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2555-2559 จาก http://www.tnc.or.th/files/2010/09/page-239/_19333.pdf
4. สภาการพยาบาล (มปป.) ประกาศสภาการพยาบาล เรื่อง สมรรถนะพยาบาลวิชาชีพ ประกาศ ณ วันที่ 9 กันยายน 2552 .เอกสารอัดสำเนา.
5. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2556). สมุดบันทึกประสบการณ์การปฏิบัติการพยาบาล.... เอกสารอัดสำเนา.
6. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2554) สมุดบันทึกประสบการณ์การปฏิบัติการพยาบาล สำหรับหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต ปรับปรุงครั้งที่2/2554. เอกสารอัดสำเนา.
7. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.(มปป).บันทึกประสบการณ์การปฏิบัติงานสำหรับนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต.เอกสารอัดสำเนา.
8. วิทยาลัยพยาบาล สภาอากาศไทย. (มปป). บันทึกประสบการณ์การปฏิบัติการพยาบาล หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต. หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2547 เอกสารอัดสำเนา.